

Making Kiddush on Scotch or Whiskey

Using Scotch or Whiskey

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפט
סעיף ב

במקום שאין יין מצוי הוי שכר ושאר משקין, חוץ מן המים, חמר מדינה ומקדשין עליו. ואם אין לו שכר ושאר משקין, אוכל בלא קידוש

משנה ברורה סימן רעב

כד) שמקדשין על שכר - ודוקא במקום דהוי חמר מדינה דהיינו שאין יין מצוי בכל העיר בשנה הזו ועיקר שתייתן הוא משכר ושאר משקין ואם יש שם יין אלא שהוא ביוקר מקרי מצוי

What is Chamar Medina?

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן קפב
סעיף ג

וכל זה במשקים חשובים כשכר וכיוצא בו אבל משקים גרועים כמו מה שקורין במדינות אלו (קווא"ס) או (בארש"ט) אין להם חשיבות יותר ממים ואין מברכים עליהם ברכת המזון אפילו במקום שדרך רוב אנשי העיר לקבוע סעודה עליהם ואצ"ל קידוש והבדלה לפי שאינו נקרא חמר מדינה אלא מה שיש לו חשיבות באותה מדינה כעין חשיבות יין בכל המדינות ואפילו אינו שתיית רוב אנשי העיר אלא שותין אותו לפרקים בלבד מפני חשיבותו כמו (מע"ד) במדינות אלו לא נגרע מפני זה לברך ולקדש עליו כיון שזהו מפני חשיבותו שהוא חשוב יותר מן השכר ולכן ראוי יותר לכוס של ברכה מן השכר וגם הוא חמר מדינה יותר ממנו כיון שחשוב יותר שהרי כל מעלת היין לכוס של ברכה אינו אלא מפני חשיבותו ולא מפני שהוא רוב השתייה במקומות שהוא מצוי לרוב שהרי אף במקומות ששאר משקים הם רוב השתייה אעפ"כ מצוה מן המובחר ביין מפני חשיבותו א"כ כל משקה שחשוב יותר הוא קרוב ליין יותר

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן עה

במיני משקה של סאדע וכדומה אם יש להבדיל עליהן כדין חמר מדינה מע"כ ידידי מוהר"ר נתן גדליה נאדעל שליט"א.

בדבר המשקאות של מיני סאדע /סודה/ אם יש להם דין חמר מדינה לקדש בשחר ולהבדיל עליהן, הנכון לע"ד דהן כמים בעלמא דאף ששותין אותם גם בסעודות החשובות ומכבדין בהם אבל הוא רק כשתיית מים לצמאון ולהתקרר בימים החמים ובשעה החם להם, והכבוד בהם הוא ג"כ רק כשצריכין לזה וגם במים צוננין מכבדין כשצריכין להם

וחשיבות משקה הוא שאין השתיה מחמת שצריכים להם לצמאם אלא שותים אותם אף בלא צורך לגופם אלא בשביל כבוד הסעודה וכבוד האורחים, דאין שום אדם שותה יין וי"ש ושכר לצמא דע"ז שותין מים שיותר עדיף אלא רק לכבוד בעלמא שותין אותו ואלו המינים נקראים בשם משקה וחמר מדינה

משנה ברורה סימן רעב

ל) על שכר - ואם חביב לו יין שרוף יכול לקדש עליו ביום לכתחלה במדינתנו שהוא חמר מדינה אך שיזהר ליקח כוס מחזיק רביעית ולשתות ממנו מלא לוגמיו שהוא רוב רביעית ובדיעבד או בשעת הדחק שאין יכול לשתות כמלא לוגמיו ואין לו יין ושאר משקין אפילו שתיית כל המסובין מצטרפין למלא לוגמיו

When May Chamar Medina Be Used?

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעב

סעיף ט

במקום שאין יין מצוי, י"א שמקדשים על שכר ושאר משקין, חוץ מן המים. וי"א שאין מקדשין. ולהרא"ש, בלילה לא יקדש על השכר אלא על הפת, ובבקר יותר טוב לקדש על השכר, שיברך עליו שהכל קודם ברכת המוציא, שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שינוי, ודברי טעם הם. הגה: וכן המנהג פשוט כדברי הרא"ש. * ואם יין בעיר, לא יקדש על הפת. ומי שאינו שותה יין משום נדר, יכול לקדש עליו וישתו אחרים המסובין עמו; ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין, או ישמע קידוש מאחרים. (הגהות מיימוני פרק כ"ט דמחזר אחר יין

משנה ברורה סימן רעב

טוב לקדש - היינו דבזה הוא יותר טוב מעל הפת כמו שמפרש הטעם אבל יין במקום שהוא מצוי ודאי יברך (כט) עליו אפילו ביום וכדמוכח בסימן רפ"ט ס"ב [לח] ומ"מ במדינתנו שהיין ביוקר [לט] ורוב שתיית המדינה הוא משאר משקין לא נהגו אפילו הגדולים להדר אחר יין ביום שהקידוש שלו הוא רק מדרבנן לכו"ע וסומכין עצמן על דברי המקילין בזה [מ] ומי שמברך גם ביום על היין ודאי עושה מצוה מן המובחר

לא) שהכל - ובזו הברכה שהוא מוסיף קודם הסעודה הוא היכר שהוא לכבוד השבת משא"כ אם יברך על הפת אין כאן היכר כלל שהרי בבוקר אין אומרים נוסח הקידוש

שו"ת שבט הלוי חלק ג סימן כו

והשתא אבא לשאלת כב' דמ"ט מקילין בזה"ל כיון דאיכא יין לרוב, הנה גם אני מעודי נתקשתי בזה ולא מצאתי טעם הגון להנהיגה זאת, וכבר נתקשה כעין זה בב"ח סי' רע"ב על מנהג העולם דמהדרין לקדש בבקר אשאר משקין, אמנם י"ל דרך אפשר ע"פ הידוע מש"ס בכמה דוכתא דבמקום ששכיח יין ה"ל זה סתם שתייתו, ועיין תוס' שבת מ"ז ע"א ד"ה בגלילא שכל שבמקום ששכיח יין כמו בגליל ה"ל שותין יין במקום מים ולא ה"ל משתמשים במים רק לרפואה, ונהי דבכ"מ לא ה"ל כמו בגלילא מ"מ זה מוכח ודאי בכללי ש"ס דה"ל מרבין לשתות יין ולא מים ולא שאר משקין, - ובזה"ל נשתנו הטבעים בענין זה דגם במקום ששכיח יין לא נעשה ביין סתם שתייתו של בני העם ובפרט באחב"י, ובפירוש מהדרין לשאר משקין ולא על היין, וע"כ מה שהיין מצוי ושכיח בעיר אין זה גורם שלא יקראו גם שאר משקין חמר מדינה בזה"ל, זה הנלע"ד דרך למוד זכות

How Much Must One Drink?

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעא

סעיף יג

צריך לשתות מכוס של קידוש כמלא לוגמיו, דהיינו כל שיסלקנו לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו, והוא רובו של רביעית

ט"ז אורח חיים סימן רי

(א) (פמ"ג) והשותה פחות מרביעית. - נ"ל דיין שרף שבמדינתנו אינו בכלל זה דבזה א"א לשתות רביעית הלוג שהוא ביצה ומחצה וא"כ אזלי בתר שיעור השתיה לרוב בני אדם בזה וראה לזה מדאי' בר"י מביאו ב"י לענין בריה דיש חילוק דאם הוא דבר שדרך לאוכלו עם הגרעין חשבינן עם הגרעין כזית כו' ה"נ ניזול בתר דרך העולם ותו ראה מריש פ' המוציא יין דאמרינן שם יין כדי מזיגה ומפרשינן כדי רובע רביעית שאם תמזגנו יעמוד על רביעית והוא שיעור כוס של ברכה ואמר רבא לענין שבת כיון דבעי' מידי דחשיב' והא נמי חשיב' פ"ל דחשיב לצרופי ביה מיהא הרי לפנינו אע"ג דאין שם רביעית כיון דראוי למזוג בו מים עד רביעית ה"נ ביין שרף שאם שותה כדרך שבני אדם שותין בפעם אחד או אפ"ל בשתי פעמים כשאין הפסק ביניהם כשיעור שתיית רביעית כדאי' בס"י תרי"ב דבהא מצטרפין ב' השתיות להדדי לכשיעור ואז אע"פ שאין שם רביעית הלוג מ"מ כיון שראוי למזוג מים וישתה רביעית וא"א לשתות רביעית לסתם אדם קרינן ביה שפיר ושבעת ובלא"ה יש צד דבנ"ר א"צ (רביעית) דהא: התוס' מספק' להו בזה נוכל לסמוך ולומר דה"ל כאלו שתה רביעית ב"ש וחייב בברכה אחרונה כנלע"ד

מגן אברהם סימן קצ

ד) שתיית יין - וה"ה בשאר משקין יש ספק (הג"מ פ"ג ומרדכי פרק כ"מ ד"מ) והספק דיש לדמותו לאכילה והוי בכזית או נאמר כיון דקי"ל ושבעת זו שתיה בעינן שישתה כדי שביעה דהוי רביעית כמ"ש ס"י ויש רוצין לומר דעל יין שרף מברך בפחות מכזית דבפורתא מיתבא דעתיה ול"נ דבעינן כשיעור דהא בודאי יש יינות חזקים ומאכלים טובים כגון מרקחת דבפורתא מיתבא דעתיה ואפ"ה בעינן כשיעור דלא חלקו חכמים בשיעורי

בעקבי הצאן עמוד מד

והנה הגאון מקאז'אגלאו, הי"ד, כתב בתשובה (שדנדפסה בעם התורה, שנת תשד"מ, חוברת ח') ליישב מנהג העולם שמקדשים על כוס קטנה של יי"ש בשבת בבקר שאין בה רביעית, וכתב להוכיח, שהיי"ש דינו כאוכל, ואשר על כן שיעורו בכזית, ולא ברביעית. שאין דין היי"ש כחמר מדינה. ונל"פ בכונתו עפ"י היסוד שביררנו, דההבדל (בין בנוגע לדינים דאורייתא - כדישה בשבת, ושיעור אכילה ביוה"כ, והצורך להכשר לקב"ט, ובין בנוגע לדינים דרבנן - כגון לברכות הנהנין) שבין אוכל למשקה, איננו תלוי בזה - אם הדבר גוש או נוזל, אלא כל שהוא בעווערידז"ש שעומד לרוות בו צמאונו, דינו כמשקה, וכל שאינו עומד לכך, דינו כאוכל. ולפי"ז הי' נראה, שאפילו במדינות ששותים וואדק"א לרוב, אין שותים אותו בתורת בעווערידז"ש, וממילא אין דינו כמשקה כלל, עד שנוכל לדון עליו שאולי דינו כחמר מדינה, אלא הרי הוא כמרק נוזל, שלפי"ד החיי"א ופסק המשנ"ב - דינו כאוכל, וזו היתה כונת הגר"ח מוואלאז'ין בטענתו.

שו"ת מהרש"ם חלק א סימן קעה

אבל העיד לפני ת"ח זקן שהיה בעצמו במעמד בפני הגה"ק אבד"ק ראפשיטץ זצ"ל שצוה לתלמידיו לקדש ביום על י"ש על צלוחית קטן כדרך שתייתו וא"צ שיעור כוס והגם שהיה לפניו יין על השלחן אמר שמכבדהו בי"ש כדי להורות הלכה לתלמידים.

וכן הועד לפני בשם הגאון החסיד אבד"ק קאמינקא זצ"ל שנהג כן תמיד והיינו עפ"ד הט"ז/או"ח/ סי' ק"צ ומשום שכך דרך שתייתו ושביעת גרונו.

וע' בב"י א"ח סי' רע"א בשם ראבי"ה שקבלה בידו דסגי בקידוש בקימעה שיעור גרונו וסביב לוגמו אלא שחלקו עליו.

וכיון דשתיית י"ש נתפשט מאוד והוי חמר מדינה לשתות כמעט בפני כל סעודה צלוחית קטן וקשה לשתות יותר. מפני חריפותו לכן שיעורו גם לענין קידוש בכך.